

Syyteharkinta käräjätuomarin virheellisesti tuomitsemasta yhdyskuntapalvelusta ja ehdollisen koeajan pituus

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa käräjäoikeuksien rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastuksessa vaikutti siltä, että Varsinais-Suomen käräjäoikeuden 8.10.2020 asiassa R 19/3576 antama tuomio nro 20/137390 olisi virheellinen.

Vastaajalle oli tuomittu rangaistuksena ehdollisen vankeuden ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia. Kaikki vastaajan syyksi luetut rikokset oli tehty vuoden 2018 aikana. Rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voitiin tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää on korotettu 90 tunnista 120 tuntiin rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin muutoksella (272/2019), joka on tullut voimaan 1.1.2020. Koska kyseisessä asiassa rikokset oli tehty jo vuonna 2018, vaikutti siltä, että vastaajalle oli tuomittu oheisseuraamuksena yhdyskuntapalvelua 30 tuntia liikaa. Vastaaja oli ehtinyt suorittaa virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun ennen kuin asia tuli vireille oikeuskanslerinvirastossa.

Lisäksi tuomitun ehdollisen vankeuden koeaika vaikutti olevan virheellinen. Rikoslain 2 b luvun 3 §:n 1 momentin mukaan ehdollisen vankeuden koeaika on vähintään vuosi ja enintään kolme

vuotta. Koeaika alkaa tuomion julistamisesta tai antamisesta. Tuomiolauselman mukaan vastaajalle 8.10.2020 tuomitun ehdollisen vankeuden koeaika oli määrätty päätymään 8.10.2023.

Koeajan kestoa laskettaessa on otettava lukuun sekä koeajan alkamis- ja päättymispäivä eikä kolmeksi vuodeksi tarkoitetun koeajan päättymispäiväksi voida määrätä alkamispäivää vastaavaa päivää, vaan sitä edeltävä päivä. Tuomiossa määrätty koeaika oli siten ollut yhden päivän sille laissa asetettua enimmäisaikaa pidempi.

SELVITYS JA ESITUTKINTA

Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa oikeuden puheenjohtajana kärjätuomarina toiminut A on nykyisin hovioikeudenneuvos. Hänen 6.10.2021 päivätyn selvityksensä mukaan yhdyskuntapalvelun tuomitsemisessa oli tapahtunut valitettava virhe, josta hän on puheenjohtajana vastuussa. Asiassa oli epähuomiossa jäänyt varmistamatta lainmuutoksen voimaantulon ajankohta rikosten tekoaikaan nähden ja vastaajalle oli siten tuomittu oheisseuraamuksena yhdyskuntapalvelua 30 tuntia liikaa.

Ehdollisen vankeusrangaistuksen koeajan pituudesta A totesi selvityksessään, että koeajan päättymispäivän merkitseminen kolmen vuoden päähän päivämäärältään samaksi kuin tuomion antopäivä oli puolestaan johtunut yksinomaan hänen silloisesta virheellisestä tulkinnastaan.

Kun alustavan selvityksen perusteella asiassa oli syytä epäillä rikosta, olen 3.11.2021 päivätyllä kirjeellä pyytänyt keskusrikospoliisia suorittamaan asiassa esitutinnan kärjätuomarin virheellisesti tuomitsemasta yhdyskuntapalvelusta.

Keskusrikospoliisi suoritti pyynnöstäni asiassa esitutinnan, jossa kuultiin A:ta epäiltynä syyllistymisestä rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaiseen tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen hänen tuomittua vastaajalle yhdyskuntapalvelun virheellisesti.

Esitutkintapöytäkirja 2400/R/208/21 toimitettiin oikeuskanslerinvirastoon 13.12.2021.

A viittasi esitutkinnassa toimitetussa kuulustelussaan aiemmin antamaansa selvitykseen ja totesi kyseessä olevan epähuomiossa tehty inhimillinen erehdys. A myönsi sinänsä menetelleensä esitutkinnassa epäilyllä tavalla, mutta katsoi virheen olevan rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla vähäinen, jonka perusteella hän ei myöntänyt syyllistyneensä asiassa tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen.

Virheellisesti yhdyskuntapalveluun tuomittu vastaaja B:tä kuultiin esitutkinnassa asianomistajana.

MERKINTÄ

Olen tehnyt korkeimmalle oikeudelle 3.11.2021 päivätyn tuomion purkua koskevan hakemuksen esittäen, että Varsinais-Suomen kärjäoikeuden 8.10.2020 asiassa dnro R 19/3576 antama tuomio nro 20/137390 puretaan oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 4 kohdan nojalla siltä osin kuin vastaajalle tuomittu ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksena tuomittu yhdyskuntapalvelu ylittää rikosten tekohetkellä voimassa olleen 90 tunnin enimmäismäärän, sekä siltä osin kuin vastaajalle määrätty ehdollisen vankeuden koeaika ylittää laissa säädetyn kolmen vuoden enimmäisajan.

RATKAISU

Arviointi

Rikoslain 3 luvun 2 §:n mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin, ellei tuomittaessa voimassa olevan lain soveltaminen johda lievempään lopputulokseen. Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Kärjäjätuomarina toiminut A on tuominnut vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia, vaikka rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Tuomitsemishetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin (272/2019) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa on voitu tuomita enintään 120 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Tuomitsemishetken säännös on johtanut ankarampaan lopputulokseen kuin rikosten tekohetkellä ollut säännös, joten oheisseuraamuksena tuomittavaan yhdyskuntapalveluun olisi tullut soveltaa rikosten tekohetkellä voimassa ollutta säännöstä vastaajan kannalta lievempää säännöstä. Tuomio on ollut virheellinen ja virhe on johtunut A:n huolimattomuudesta varmistaa lainmuutoksen voimaantulon ajankohta rikosten tekoaikaan nähden.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen. A on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan yhdyskuntapalvelua yli laissa säädetyn enimmäismäärän ja on siten rikoslain 40 luvun 10 §:n tuottamuksellisen virkavelvollisuuden tunnusmerkistössä tarkoitettusti rikkonut virkavelvollisuutensa.

Rikosvastuu edellyttää mainitun lainkohdan mukaan lisäksi, että teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat, ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on todennut sen ratkaisukäytännöstä ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 19).

Korkein oikeus on todennut myös, että rikostunnusmerkistössä tarkoitettua virheellisen teon vähäisyyttä arvioidaan ottamalla huomioon teon tai laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi myös kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimattomuuden aste tekohetken olosuhteissa ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 18).

A:n teon arvioimista tunnusmerkistössä tarkoitettua haitalliseksi ja vahingolliseksi puoltaa se, että virkavelvollisuuden rikkominen on kohdistunut sisällöltään selkeään sääntelyyn tuomarin tehtävien ydinalueella. Tämänkaltaista virhettä on lähtökohtaisesti pidettävä luonteeltaan vakavana, sillä se merkitsee käytännössä lakiin perustumattoman rangaistuksen tuomitsemista vastaajalle. Rangaistusasteikon noudattamatta jättäminen on merkinnyt syytetyn asettamista perusteetta eri asemaan kuin muut tuomioistuimissa tuomittavat henkilöt ja ollut näin haitallista myös yleisen edun kannalta. Virhe on ollut omiaan heikentämään luottamusta oikeudenhoitoa kohtaan.

Virhe on vaarantanut vastaajan oikeusturvaa. Vastaaja oli ehtinyt suorittaa yhdyskuntapalvelun ennen kuin virhe havaittiin oikeuskanslerinviraston suorittamassa rangaistustuomioiden tarkastuksessa. Teon arvioimista haitalliseksi ja vahingolliseksi puoltaa se, että vastaaja on joutunut suorittamaan ylimääräistä yhdyskuntapalvelua 30 tuntia. Huolimattomuutta korostaa osaltaan se, että tuomiossa on ollut ainoastaan yksi vastaaja, jolle on tuomittu rangaistus lainvastaisesti.

Menettelyn vähäisyyttä rikosoikeudellisesti arvioituna puoltaa se, että virheellisessä menettelyssä on ollut kysymys sinänsä yksittäisen seikan tarkistamatta jättämisestä eikä mikään asia viittaa siihen, että A olisi suhtautunut virkavelvollisuuksiinsa välinpitämättömästi. Käräjätuomarina toiminut A ei ollut huomannut virheellistä menettelyään, mutta myöskään syyttäjä eikä vastaaja ole valittanut käräjäoikeuden tuomiosta. Vastaajalla on ollut puolustajaksi määrätty asianajaja.

Ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää on korotettu 90 tunnista 120 tuntiin rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin muutoksella (272/2019), joka on tullut voimaan 1.1.2020. Syytteessä olleet rikokset oli tehty ennen

lainmuutosta, mutta pääkäsitely on pidetty ja tuomio on annettu vasta lainmuutoksen jälkeen. A:n olisi tullut kiinnittää tarkemmin huomiota rikosten tekoaikaan suhteessa lakimuutoksen voimaantuloon, mutta toisaalta olosuhteet ovat olleet osaltaan omiaan johtamaan virheelliseen tuomioon ilman, että huolimattomuuden aste olisi erityisen korkea.

Yhdyskuntapalvelu on perustuslaissa säädettyä henkilökohtaista vapautta rajoittava rangaistus. Siihen tuomittu joutuu rajoittamaan omaa vapaa-aikaansa ja osallistumaan palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin uhalla, että tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Mahdollisuus vapauden menettämiseen sisältyy siten yhdyskuntapalveluun ehdollisena, koska ehtojen rikkominen voi johtaa sen muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi. Tällöin alkuperäisessä tuomiossa oleva virhe, jota ei muuntovaiheessa huomata, voi johtaa myös lainvastaiseen vapaudenmenetykseen.

Vaikka yhdyskuntapalvelua suorittavan vapautta on rajoitettu, hän ei kuitenkaan ole menettänyt sitä. Yhdyskuntapalvelu puuttuu siten perusoikeuksiin lievemmin kuin varsinaiset vapaudenmenetystä tarkoittavat rikosoikeudelliset seuraamukset. Yhdyskuntapalvelun määräämisessä tehty virhe ei vakavuudeltaan sellaisenaan rinnastu ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemisessa tapahtuneeseen virheeseen. Virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun suorittamisesta vastaajalle aiheutuva oikeudenloukkaus on vähäisempi kuin tilanteessa, jossa vastaaja olisi joutunut suorittamaan virheellisesti ehdotonta vankeusrangaistusta. Sitä, että on ylipäättään olemassa mahdollisuus virheellisen yhdyskuntapalveluun määräämistä koskevan tuomion muuntamisesta ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, ei voi A:n syyksi enää tässä yhteydessä lukea.

Virheelliseen yhdyskuntapalveluun tuomittu vastaaja B on esitutkinnassa asianomistajana kuuluttuna ilmoittanut, ettei hänellä ole virheellisen tuomion johdosta rangaistus- tai korvausvaatimusta. B on kertonut yhdyskuntapalvelun olleen hänelle hyödyksi eikä ole kokenut, että hänen oikeuksiaan olisi loukattu asiassa millään tavalla.

Asiassa on edellä todetusti sekä teon vähäisyyttä että sitä vastaan esitettäviä seikkoja. Kun otetaan erityisesti huomioon, että kyse on yksittäisestä huolimattomuudesta tapahtuneesta virheestä eikä yhdyskuntapalveluun tuomittu vastaaja ole kertonut virheestä aiheutuneen hänelle haittaa, katson A:n menettelyn olevan lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta esitutinnan perusteella rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettulla tavalla vähäinen. Näin ollen asiassa ei ole todennäköisiä syitä hänen syyllistymisestä epäiltyyn tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen tai muuhunkaan rikokseen.

A on todennut olevansa hyvin pahoillaan tapahtuneesta ja ottavansa tekemistään virheistä opikseen vastaisuudessa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomarina toiminut A on menetellyt huolimattomuuttaan lainvastaisesti tuomitessaan vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia, vaikka rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n (536/2011) 1 momentissa on säädetty, että jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aiheutta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarina toimineelle A:lle huomautuksen hänen edellä kuvatusta menettelystään.

Lisäksi kiinnitän A:n huomiota ehdollisen vankeusrangaistuksen koeajan kestoa koskevaan rikoslain 2 b luvun 3 §:n 1 momentin säännökseen. Koeajan kestoa laskettaessa on otettava lukuun sekä koeajan alkamis- ja päättymispäivä, eikä näin ollen kolmeksi vuodeksi tarkoitetun koeajan päättymispäiväksi voida määrätä alkamispäivää järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää, vaan sitä edeltävä päivä (ks. KKO 1978-II-119).

Lähetän päätökseni tiedoksi A:lle, Turun hovioikeuden presidentille, Varsinais-Suomen käräjäoikeuden laamannille, esitutkinnassa asianomistajana kuullulle B:lle sekä esitutinnan suorittaneelle keskusrikospoliisille.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki